

УДК 82.091(=162.3+163.41+161.2)
DOI: 10.30970/sls.2020.69.3483

ВОЛОДИМИР АНДРІЙОВИЧ МОТОРНИЙ – ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ВЧИТЕЛЯ

Алла ТАТАРЕНКО, Ольга СОРОКА

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1, Львів, 79000
Кафедра слов'янської філології
імені професора Іларіона Свенціцького
e-mail: alla.tatarenko@lnu.edu.ua
olga.soroka@lnu.edu.ua*

У статті окреслено основні штрихи до портрета професора Володимира Андрійовича Моторного – видатного українського вченого, одного з найвизначніших представників львівської славістики. Наведено ключові дати біографії, проаналізовано визначальні напрями наукової, педагогічної, творчої діяльності славіста. Подано спогади колег – відомих учених, колишніх студентів, учнів та послідовників Професора.

Ключові слова: Володимир Андрійович Моторний, славістика, літературознавство, богемістика, сорабістика, педагогічна діяльність.

Лише той Учитель, хто живе так, як навчає.

Г. Сковорода

Ім'я Володимира Андрійовича Моторного (1929–2015) – вченого-славіста, літературознавця, культуролога, педагога, перекладача, дипломата, громадського діяча – добре відоме у слов'янському світі. Про Професора сказано і написано багато добрих і теплих слів – і в Україні, і за її межами. Інколи вони складаються в рядки присвячених йому поезій, інколи звучать, як лунка проза, або ж перетворюються на лагідні штрихи у намальованих для нього портретах, але завжди в них є тепло, радість, захоплення і любов. Теплом сповнені спогади про спільні роки навчання і творчого зростання, які виходять з-під пера видатних учених; радістю від зустрічі на життєвому шляху – записи науковців, письменників, митців; захопленням – слова колишніх студентів, вдячних учнів професора.

Викладачі великої “багатомовної” кафедри слов'янської філології Львівського національного університету імені Івана Франка – учні та послідовники Володимира Андрійовича – бережуть пам'ять про свого вчителя, продовжують вчитися у нього, черпаючи із книг та спогадів про нього приклади постійної праці над собою, багатогранності, інтелектуальної зацікавленості, вміння бачити та цінувати прекрасне, невтомної працелюбності, наполегливості, уваги до студентів, поваги до колег та невичерпної творчої енергії. Бо результатом цієї надпотужної енергії Володимира Андрійовича є не лише наукові статті, монографії, підручники, посібники, переклади, а й сотні, тисячі

маленьких щоденних справ, які є зовсім не буденними. Це творчі зустрічі, літературні вечори і концерти, цікавість до яких винесли його колишні студенти, любов до слов'янських культур, яку він плекав у собі і щедро ділився нею з майбутніми славістами, м'яка, ненав'язлива, справжня інтелігентність, яку дедалі рідше можна побачити у прагматичному світі.

Володимир Андрійович Моторний з великою повагою ставився до своїх попередників, шанував їхню працю, прищеплював “любов до тих, хто йшов попереду, хто торував шлях, закладав підвалини сучасних студій у царині слов'янської філології” (Гольберг, 1999, с.15), а також умів щедро дарувати впевненість та відвагу тим, хто приходив на зміну. Його творча біографія – це історія кафедри слов'янської філології Львівського університету, яка надихає нас продовжувати його благородну справу – навчати і жити так, як навчати.

Народився Володимир Андрійович 4 червня 1929 р. в Харкові в сім'ї службовців, вихідців з давнього роду реєстрових козаків Моторних. Його батько, Андрій Данилович Моторний, був відомим українським ученим-геодезистом, автором першого підручника з геодезії, а в 40–60-ті роки ХХ ст. очолював кафедру геодезії та геодезичний факультет Львівського політехнічного інституту. Мати, Єлисавета Євдокимівна, була бібліографом у бібліотеці Львівської політехніки.

Шкільні роки почались у Харкові. Згодом, під час війни, майбутній вчений жив з матір'ю та сестрою Зоєю у Казахстані, у невеличких селах, які населяли переважно нащадки розкуркулених і висланих українців, зокрема у с. Новоалексеєвка. У 1944 р. повернувся до Харкова, а в 1945 р. переїхав з батьками до Львова, де закінчив середню школу №14, проявивши неабиякі здібності до мов, інтерес до літератури і культури, захоплення музикою.

Набуті знання та вроджений талант Володимира Андрійовича допомогли подолати вступний конкурс до Львівського університету. Так розпочалась його тривала і цікава подорож дорогами слов'янських країн, культур, літератур – з 1947 по 1952 рр. навчався на слов'янському відділенні філологічного факультету Львівського державного університету ім. Івана Франка. Тут йому пощастило слухати лекції таких відомих вчених, як І. Свенціцький, М. Онишкевич, Є. Кротевич, М. Пархоменко, М. Пушкар, О. Чичерін, О. Масляк, Р. Волков, М. Шаповалова, Ю. Мушак, Я. Кісь, В. Борис та багато ін.

Зацікавлення науковою та журналістською працею зародилось у вченого ще в студентські роки: він був активним дописувачем університетської багатотиражки, яку у ті роки редагував відомий лінгвіст академік В. Борковський, старостою наукового славістичного гуртка, яким керував професор І. Свенціцький.

Володимир Андрійович часто згадував, що професор Свенціцький мав неабиякий вплив на формування його як славіста-науковця і педагога, був першим науковим керівником його дисертації. Іларіон Семенович захоплював цікавими лекціями та практичними заняттями зі староболгарської літератури, що нерідко проводились у саду, серед природи, на території Музею українського мистецтва (нині – Національний музей у Львові імені Митрополита Шептицького) або ж у самому Музеї у відділі рукописів та стародруків, в якому він працював з оригіналами давніх пам'яток. Мабуть, любов до славістики передалася Володимирі Андрійовичу із солодким смаком груш із саду І. С. Свенціцького, якими він часом частував студентів (частенько грушами ласував той, хто добре складав іспит з болгарської літератури), чи з атмосферою, в якій відбувалися заняття, або ж література припала йому до душі на засіданнях славістичного наукового гуртка, а можливо, вплинув авторитет самого вченого-болгариста

світового масштабу. Але ця любов, цей живий інтерес Володимира Моторного до славістики були настільки очевидними, що професор І. Свенціцький одразу помітив і занотував, що “В. А. М. від першого курсу проявив зацікавлення рядом слов'янознавчих проблем у літературі і політиці сучасності. Цю рису вважаю дуже важливою у славістичній науці” (цит. за: Денисюк, 1999, с.8). Попри зайнятість навчанням, молодий славіст завжди знаходив час для мистецтва і “у вільні хвилини співав у хорі, яким керував Ярослав Шуст” (Денисюк, 1999, с.6).

Після закінчення університету у 1952 р. В. Моторний працював на різних посадах та на різних кафедрах, зокрема, у 1952–1954 рр. лаборантом на кафедрі історії західних і південних слов'ян. У 1957 р. на пропозицію ректора університету академіка Є. К. Лазаренка очолив кабінет мистецтвознавства Львівського університету, що було ще одним давнім захопленням Володимира Андрійовича. Історія та мистецтво, з одного боку, розширювали діапазон його зацікавлень, а з другого – збагачували й укріплювали основи, закладені знаними вченими.

У 1954–1957 рр. Володимир Андрійович навчався в аспірантурі Львівського державного університету ім. І. Франка. Його науковим керівником був професор І. Свенціцький, а після смерті вченого – доцент М. Пушкар.

Після закінчення аспірантури В. Моторний працював викладачем кафедри слов'янської філології Львівського університету, де на його формування як славіста вплинули відомі учені та педагоги – М. Онишкевич, М. Пушкар, Д. Похилевич, О. Чичерін та багато інших.

У 1962–1963 рр. Володимир Андрійович проходив стажування при кафедрі історії чеської літератури Карлового університету у Празі (під керівництвом професора Ф. Буріанека). Підсумком його наукових пошуків став успішний захист у 1966 р. кандидатської дисертації з богемістики на тему “Творчість Т. Сватоплука”.

Так починався шлях професора В. Моторного у велику науку, його довга і плідна дорога педагога-наставника. Володимир Андрійович постійно розширював свої наукові обрії, примножував наукові контакти під час багатьох міжнародних наукових форумів, численних славістичних конференцій не тільки в Україні, а й поза її межами: у Чехії, Німеччині, Польщі, Росії, Білорусії, Словенії та інших країнах. Його наукові дослідження виходили у ФРН, Росії, Польщі, Чехії, Білорусії, Болгарії, він друкував свої розвідки українською, російською, білоруською, лужицькою, чеською (зокрема монографію про Т. Сватоплука), німецькою, польською, болгарською мовами. Багатьма з цих мов Володимир Андрійович добре володів. Його чудове знання чеської мови відзначав професор Карлового університету в Празі Зденек Урбан (див. Денисюк, 1999, с.11), бездоганно називав чеську мову Професора Петр Каліна – україніст з Масарикового університету у Брно.

Будучи вченим широкого кола інтересів, Володимир Андрійович значну увагу в своїй творчості приділяв дослідженням міжслов'янських літературних та культурних взаємин, зокрема українсько-слов'янських. Почасти цьому сприяли його численні близькі знайомства з багатьма українськими митцями – Миколою Колессою, Володимиром Лучуком, Романом Іваничуком, Романом Лубківським та ін.

Здається, що діапазон зацікавлень професора був настільки широким та плоди його праці такими рясними, що цього було цілком достатньо для успішної кар'єри науковця. Однак доля підготувала для Володимира Андрійовича ще один виклик – його запросили на дипломатичну службу. З 1971 по 1975 рр. він працював у Посольстві СРСР у Празі, де, зокрема, займався питаннями культури. Дипломатична робота була

важливою і цікавою, бо давала змогу перебувати в середовищі, яке було йому до душі. З особливим трепетом він згадував свій чеський дипломатичний період, горгаючи акуратно впорядковані “томи” з фотографіями, вирізками з газет та запрошеннями на різні зустрічі. Цінував кожну хвилину, проведену з відомими вченими, серед яких були В. Гуса, Ю. Доланський, Ф. Водічка, Ф. Буріанек, З. Урбан, М. Гольберг, з такими знайомими письменниками, як Т. Сватоплук, Г. Вчелічка, В. Завада, Ї. Тауфер, І. Скала, Б. Ржіга, Я. Козак, з художниками В. Фіалою, Я. Грусом, А. Забранським, акторами і режисерами Л. Орловою, С. Бондарчуком, Д. Баніонісом, А. Міхалковим-Кончаловським, А. Папановим, композиторами Г. Свірідовим, А. Хачатуряном, співаками К. Готтом, О. Образцовою та багатьма іншими визначними представниками науки та культури. Це була справжня школа культурної дипломатії.

Володимир Андрійович завжди з приємністю згадував роки дипломатичної служби, але з власної ініціативи він вирішив повернутися у Львівський університет, де протягом багатьох років спочатку очолював кафедру зарубіжної літератури, а згодом – кафедру слов'янської філології.

В особі Володимира Андрійовича Моторного кафедра слов'янської філології отримала неоціненний скарб, вплив його непересічної особистості на формування кафедри важко переоцінити. З одного боку, це був науковець, дослідник-славіст, а з другого – людина багатогранна, з широким діапазоном інтересів: музика, мистецтво, театр, кіно, історія, дипломатія, що гармонійно доповнювали та розширювали його наукові пошуки. Професор Моторний – щирий, самовідданий ентузіаст, який щедро роздавав скарби знань, творив, навчав, єднав, ділився досвідом, передавав його майбутнім поколінням.

Упродовж багатьох років на кафедрі слов'янської філології Володимир Андрійович укріплював основи, закладені його вчителем та наставником І. Свенціцьким, формував напрями розвитку львівської славістики, працював у цих напрямках разом із колегами-одномудцями. Своім добрим прикладом і самовідданою працею Володимир Андрійович виховав не одне покоління славістів широкого профілю – літературознавців, мовознавців, дипломатів, перекладачів та гідно продовжував традиції львівської славістичної школи.

Професор Моторний – приклад ученого різноманітних наукових зацікавлень. У його науковому доробку, окрім богемістики, розвідки з царини білорусистики, болгаристики, полоністики, сербістики, словакістики, словеністики та сорабістики. Література та культура лужичан майже до останніх днів перебувала у полі його зору. Невтомний популяризатор слов'янських літератур, професор наблизив до українських читачів твори багатьох серболужицьких письменників – не тільки як дослідник їхньої творчості, а й як перекладач, організатор публікацій їхніх творів, ініціатор і учасник літературних вечорів, наукових семінарів та конференцій. Цьому, звичайно, сприяла дружба професора із К. К. Трофимовичем, багатолітнім завідувачем кафедри, яка переросла у спільні дослідження, присвячені лужицьким сербам (Моторний та Трофимович, 1970). Зусиллями цих двох світлих особистостей на кафедрі слов'янської філології Франкового університету було закладено міцні основи одного з найавторитетніших у Центральній і Східній Європі осередків розвитку сорабістики. Професор Моторний – один із тих, хто достойно підтримував традицію сорабістичних досліджень навіть після завершення викладацької діяльності в університеті, він виростив та залишив після себе сорабістичну школу, що розвивається на кафедрі до сьогодні.

Бібліографія професора В. Моторного охоплює майже п'ятсот публікацій – це статті, рецензії, замітки, підручники, навчальні посібники, методичні розробки (див. “Володимир Моторний”, 1999). “Попри зацікавленість, фактично, усіма слов'янськими літературами та культурами, Володимир Андрійович завжди вважав своїм основним профілем богемістику”, – нотують Андрій та Олександр Моторні (Моторний А. та Моторний О., 2019, с.32). Чеській літературі, українсько-чеським зв'язкам він присвятив десятки наукових праць і газетних статей, нарисів і рецензій. Перші богемістичні праці молодого вченого з'явилися ще під час навчання в університеті. Володимир Моторний прагнув ознайомити громадськість з творчістю класиків чеської літератури, з культурою цієї країни, тож писав статті науково-популярного характеру.

Чимало статей В. Моторного присвячено українсько-чеським культурним взаєминам: Вацлаву Фіалі і закарпатським мотивам у його творчості, перебуванню у Львові чеських композиторів та музикознавців, зацікавленню українською проблематикою чеського фольклориста та етнографа Їржі Горака, перекладам української літератури ХХ ст. на чеську мову. Львівський славіст писав рецензії на богемістичні праці, предмови до перекладів, енциклопедичні статті.

Особливе місце у творчій спадщині Професора займає біографічний довідник “Чехи в Галичині”, де згадуються представники чеського народу, доля яких була пов'язана із Західною Україною. В. А. Моторний – співавтор цього видання, йому належать статті про чеських літераторів (С. Махара, Я. Врхліцко, Я. Кратохвіла, Ф. Лангера), літературознавців (В. Жидліцького, М. Неврлого, З. Генік-Березовського).

Український учений активно вивчав чеську літературу ХХ ст. У його кандидатській дисертації досліджується творчість письменника середини ХХ ст. Турека Сватоплука, твори якого він перекладав українською й російською мовами. Про нього В. Моторний написав також низку статей до енциклопедій і монографію “За революцію я віддав свій голос” (1980). “Попри суворо регламентовані умови праці, Володимир Андрійович залишався на висоті свого становища вченого і працював з гідністю”, – зазначає Григор Мовчанюк, додаючи, що книга, якій “дав напуття Йозеф Рибак, народний художник ЧССР, голова Спілки чеських письменників, містила об'єктивну оцінку літературному процесу, про що її автор сам зазначав у вступі” (Мовчанюк, 2004, с.256).

Особливе місце у творчій спадщині В. Моторного посідає серболужицька література. “Сорабістична спадщина Володимира Моторного налічує чималу кількість репортажів про Лужицю та її культуру, наукових та науково-популярних статей на сторінках українських та іноземних видань (зокрема, у Лужиці журнали «Rozhled» та «Lětopis», також видання у Чехії, Угорщині), статті про лужицьких письменників для радянських і українських універсальних та літературних енциклопедій, статті про лужицько-українські літературні та культурні взаємини, монографії про становлення і розвиток серболужицької літератури від витоків до сьогодення тощо” (Моторний А. В. та Моторний О. А., 2019, с.32–33). Варто згадати заслуги В. А. Моторного як фундатора вітчизняної літературознавчої сорабістики, який разом з професором К. К. Трофимовичем зробив неоціненний внесок у вивчення та популяризацію серболужицької мови та культури в Україні. “Без перебільшення і зайвої патетики, Володимир Андрійович Моторний був протягом останніх десятиліть найвидатнішим українським сорабістом, дослівно – патріархом української сорабістики. Спільно з незабутнім Костянтином Костянтиновичем Трофимовичем Володимир Моторний видав свого часу два різні підручники з історії серболужицької літератури, перший із яких автори скромно назвали «нарисами», хоча це насправді була ґрунтовна монографія”, – за-

значає Іван Лучук (2015). Широкий спектр сорабістичних зацікавлень ученого представлено у розділі “З серболужицьких літературних джерел” репрезентативного видання вибраних праць Володимира Моторного “У світі слов'янських літератур: студії, розвідки, огляди” (Моторний, 2004). Загалом сорабістична спадщина професора неодноразово ставала предметом досліджень славістів.

Розмаїття славістичних зацікавлень Володимира Андрійовича Моторного вражає й захоплює. Серед його праць – дослідження про польську, словацьку, сербську літератури, про культурні феномени минулого й сьогодення. Деякі з цих сфер представлені у другому розділі вибраних праць Моторного “Міжслов'янські літературні діалоги”.

Літературні діалоги – це не просто сфера наукового зацікавлення професора, а форма бачення взаємин між культурами. Володимир Андрійович був людиною діалогу, навіть тоді, коли виголошував доповіді або виступав на літературних вечорах у бібліотеці на Мулярській. Він охоче відгукувався на пропозиції розповісти про письменників та їхню творчість, поділитися науковими і читацькими відкриттями.

Результатом діяльності Володимира Моторного у царині культурології є написані ним численні статті до УЛЕ та УРЕ, наукові дослідження з цієї проблематики, статті до посібника з народознавства “Лужицькі серби” (1997). Найповнішою бібліографією Професора є покажчик “Володимир Моторний”, укладений Людмилою Панів.

Сорок п'ять років свого життя присвятив професор, багаторічний завідувач кафедр зарубіжної літератури (1975–1983) та слов'янської філології (1985–2000) педагогічній праці. Її результатом є не тільки багато поколінь висококваліфікованих фахівців (серед них – письменники, вчені, дипломати, викладачі), а й підручник (“Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження”, 1982) (співавтори М. С. Шаповалова, Г. Л. Рубанова), що користується заслуженою повагою у фахівців і популярністю у студентів.

Надзвичайно багатий спектр зацікавлень ученого яскраво простежувався і у його популяризаторській та журналістській діяльності. З 1961 р. В. Моторний був членом Спілки журналістів України, а перші свої проби журналістського пера він надрукував ще 1948 р. в університетській багатотиражці. З часом його статті та нариси публікували газети “Львовская правда”, “Советская культура”, “Радянська освіта”, “Nowa doba”, “Прикарпатська правда”, “Вільне життя”, “Кмен”, “Літературна Україна”, “Високий Замок”, “Галицька брама”, авторитетні українські та зарубіжні часописи “Всесвіт”, “Жовтень” (“Дзвін”), “Letopis”, “Rozhľad”, “Славени”, “Literarni mesečnik” та багато ін.

Легкість, з якою Володимир Андрійович говорив і писав про складні проблеми літературознавства, приваблювала і зачаровувала. Ерудит і інтелектуал, справжній Естет, який любовно діставав із скарбниці своїх знань факти, деталі, ідеї і укладав з них чудові мозаїки. Одна їх частина залишилась у книжках, статтях, інтерв'ю, друга надійно зберігається у пам'яті тих, хто хоч раз мав задоволення бути слухачем доповідей, лекцій, виступів Професора.

Особливо важливо зустріти таку людину в університетські роки, коли перед майбутніми філологами стоїть вибір одної з безлічі можливих стежок, яка веде до власного наукового шляху. Серед аспірантів і пошукувачів Володимира Андрійовича – богемісти і словакісти, полоністи і сорабісти, сербісти і кроатисти, літературознавці і лінгвісти. Енциклопедична широта знань давала йому змогу керувати роботами з найрізноманітнішою проблематикою, а демократичність у ставленні до молодших колег диктувала повагу до їхнього вибору предмета наукових зацікавлень. Професор В. Моторний ніколи не нав'язував своєї думки, лише давав поради; допомагав йти

тим шляхом, який приваблював, адже енергія захоплення є могутнім двигуном, особливо у поєднанні з методикою наукового дослідження. Володимир Андрійович умів зацікавити, захопити до дослідження, підтримати порадою, захопити любов'ю, яку він сам відчував до Слова.

Володимир Андрійович Моторний був дуже авторитетним ученим, славістом широкого профілю, захопливим лектором, невтомним популяризатором славістики та організатором науки, добрим учителем і відданим другом. До цих характеристик, які окреслюють постать визначного славіста, можна додати ще десятки свідчень його колег, учнів та послідовників, тих, хто гордо називає себе вихідцем із наукової та педагогічної школи Володимира Андрійовича Моторного.

Спогади про Володимира Андрійовича бережуть книги, люди, кафедра, їх з радістю озвучують і повторюють колеги, вони передаються як усна історія і виливаються у щирі розповіді на вечорах пам'яті, бережуться у подарованих книгах з автографами, в усмішках, схоплених при добрих відповідях на заняттях. Вони і в Україні, і за її межами – всюди, де любило і сіяло велике серце Професора.

Володимир Андрійович Моторний, як згадував професор І. Денисюк, “на висхідних щаблях своєї наукової і педагогічної кар'єри не розгубив інших, не службових регалій, – душевної щедрості й молодості”, “і завжди разом з ним були ... приязна усмішка до людей, сердечна доброта, безпосередність без будь-якої зверхності – у стосунках з людьми, висока інтелігентність, любов” (Денисюк, 1999, с.12).

З особливою теплотою згадувала про знайомство з Володимиром Андрійовичем лекторка болгарської мови з Великотирнівського університету Любка Стоїчкова: про те, як у 1977 р. вперше прийшла на кафедру і як професор її зустрів. Надзвичайно хвилюючим було те, з якою увагою та повагою ставився професор до іноземних лекторів, виявляв захоплення їхньою літературою і навіть відвідував заняття. Так, він уважно слухав лекцію Л. Стоїчкової про Йордана Йовкова разом зі студентами в “прохідній” аудиторії (сьогодні аудиторія 324). “Було трохи лячно, трохи незручно, але він мав природний дар розрядити атмосферу своїм тонким почуттям гумору, чим викликав повагу, а також бажання знову і знову розмовляти з ним” (Стоїчкова, 2019).

Чимало спогадів належить колишнім студентам. У них яскраво описана майстерність вчителя, те, чим він заворожував, захоплював студентів. Просто, доступно, з щирим прагненням зацікавити кожного з них розповідав Володимир Андрійович про те, що першокурсникам здавалося складним і незбагненим. Професор не тільки наближав до своїх слухачів атмосферу творів далеких сторіч, робив їхніх героїв нашими сучасниками, він прищеплював їм любов до літератури, вчив бути людьми. О. Я. Лазор часто згадує, як Володимир Андрійович цитував свого вчителя професора Свенціцького, відповідаючи на питання студентів про те, “ким ми будемо після закінчення”: “Мій вчитель – Іларіон Семенович Свенціцький – відповідав на це питання так: “Ви будете тими, кого самі з себе зробите” (Лазор, 1999, с.6).

Незабутні враження залишаються у пам'яті студентів, коли до них, ще першокурсників, ставляться як до важливих особистостей, роблять для них особливі жести. Таким особливим жестом для болгаристів-першокурсників 1996 р. була лекція чеського професора-болгариста Зденека Урбана, який на прохання Володимира Андрійовича прочитав лекцію не чеською, а болгарською мовою, хоча в групі були і полоністи, і, звичайно, богемісти. Справжнім святом були організовані професором зустрічі-лекції з видатним вченим Марком Гольбергом, які професори проводили разом – це були незабутні враження.

“Пари Володимира Андрійовича складно було б з чимось порівняти. Професор нерідко розповідав на лекціях про свої особисті знайомства з письменниками, творчість яких доводилося вивчати студентам за програмою. Непросто було б уявити, що ще хтось із викладачів співає для студентів під час пари гуситський хорал “Ktož jsú boží bojovníci” чи серболужицькі народні пісні. Володимир Андрійович дивував студентів завжди у найнесподіваніший момент – ставлячи якесь питання на ерудицію, яке, однак, завжди стосувалося теми лекції. Навіть найбільш неухважні студенти у ці миті прокидалися і починали уважніше прислухатися до розповіді професора. Його пари були ще більш цікаві та неоціненні і тому, що професор Моторний власне володів надзвичайно глибокими знаннями не лише з літератури, а й з історії мистецтва, історії музики, філософії. На заняттях з літератури у професора можна було довідатися про речі, про які годі було б десь іще почути”, – згадує Н. Брилинська (Брилинська, 2014, с.245). Довгий список книг з усіх слов'янських літератур, які Володимир Андрійович надиктовував на занятті з історії слов'янських літератур, відкривав дорогу в світ невідомих імен та цікавих творів, розширював кругозір, знайомив нас не лише з літературою чеською, а й з болгарською, хорватською, сербською, польською, і ми щоразу чекали від В. Андрійовича нових імен, нових творів, нових вражень – згадують О. Качала та Н. Пілецька, колишні студенти-богемісти.

Залишились у пам'яті студентів закордонні студентські практики, на яких вони бачили професора ще з іншого боку – як чуйного, турботливого вчителя, котрий ставився з розумінням до проблем студентів, допомагав, розраджував у складних ситуаціях, а вони “захоплювалися його баченням світу”. Дуже раділи, коли мали змогу зустрітися з Професором в неформальній обстановці в гуртожитку, аби попиту чаю, послухати цікаві історії і запланувати наступний день закордонної практики. Або ж згодом, коли він запрошував студентів “до себе додому ще раз переглянути “болгарські” фотографії та послухати “болгарські” платівки, тоді ж ми почули його гру на фортепіано і стали ще більше його подивляти”, – пише О. Лазор (1999, с.25).

Творча біографія професора Моторного – це захоплива розповідь про любов до життя, людей, славістики, літератури, мистецтва, не лише великого вченого, а й педагога від Бога. Бо, як слушно зауважив професор Марк Гольберг, “...біографія вченого – це його праці. Але коли йдеться про того, хто поєднує дослідницьку діяльність із педагогічною, слід враховувати не лише те, що надруковано. Наукові ідеї знаходять свій вираз у лекціях, у спілкуванні зі студентською й аспірантською аудиторією. Не все вдається зафіксувати в друкованому слові ... наукові ідеї формувалися і формуються у нерозривному зв'язку з педагогічною роботою, тому можна говорити про два крила діяльності вченого, про те, як наука й викладання взаємно збагачують одне одного” (Гольберг, 1999, с.13).

Професор В. Моторний проводив велику роботу зі зміцнення культурних зв'язків між українським та іншими слов'янськими народами. Він був багатолітнім членом ради Чеської бесіди у Львові та Словацького товариства ім. Штефаніка. За велику, плідну та невтомну славістичну наукову, перекладацьку, педагогічну та популяризаторську діяльність Професор відзначений літературними преміями імені В. Незвала та імені С. К. Неймана (Чехія), премією “Лужицької Домовини” (ФРН). Його ім'я внесене до енциклопедій видатних славістів у різних слов'янських країнах, зокрема у Болгарії (Чуждестранна българистика през XX век, 2008, с.365–366).

Цінність наукових досліджень професора Володимира Моторного та його педагогічного таланту примножена тим, що у них він залишив багато любові: любові до славістики, до інших народів, їх мистецтва, літератури, мови, музики, яка є справжнім спадком для всіх його учнів.

Список посилань

- Брилинська, Н. Ю., 2014. До 85-річчя Володимира Андрійовича Моторного. *Проблеми слов'янознавства*, 63, с.245–246.
- Володимир Моторний: *бібліографічний покажчик*. Л. М., Панів, уклад. Львів: ЛДУ ім. Івана Франка, 1999.
- Гольберг, М. Я., 1999. Два крила діяльності вченого В: *Володимир Моторний*. Л. М., Панів, уклад. Львів: ЛДУ ім. Івана Франка, с.13–18.
- Денисюк, І. О., 1999. Славіст широкого профілю, людина великого серця В: *Володимир Моторний*. Л. М., Панів, уклад. Львів: ЛДУ ім. Івана Франка, с.6–12.
- Лазор, О. Я., 1999. Слово про вчителя В: *Володимир Моторний*. Л. М., Панів, уклад. Львів: ЛДУ ім. Івана Франка, с.24–25.
- Лужицькі серби*. Посібник з народознавства, 1997. Моторний, В. та Шольце, Д., ред. Львів: Місіонер.
- Лучук, І., 2015. *Пам'яті професора Володимира Моторного*. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/38958> [Дата звернення 30 жовтня 2020]
- Мовчанок, Г., 2004. Володимир Моторний. До 75-річчя від дня народження. *Проблеми слов'янознавства*, 54, с.255–258.
- Моторний, А. В., Моторний, О. А., 2019. Сорабістична спадщина професора Володимира Андрійовича Моторного. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія": серія "Філологія"*, 8(76). Острог: Вид-во НаУОА, с.32–35.
- Моторний, В. А та Трофимович, К. К., 1970. *Нариси з історії серболужицької літератури*. Львів. 96 с.
- Моторний, В. А., 2004. *У світі слов'янських літератур: Студії, розвідки, огляди*. Львів. 238 с.
- Моторний, В., 1980. *За революцію я отдал свой голос (творчество Т. Сватоплука и некоторые вопросы социалистического реализма)*. Львов: Вища школа, 1980. 140 с.
- Стоїчкова, Л., 2019. *Спогади. Доповідь на конференції*. [усне джерело]
- Усні спогади про Володимира Моторного*.
- Чехи в Галичині: біографічний довідник*. О. Дрбал, М. Кріль, А. Моторний, В. Моторний та Є. Топінка уклад. Львів: Центр Європи, 1998. 120 с.
- Чуждестранна българистика през XX век*, 2008. А., Милтенова, гл. ред. София: Марин Дринов, с.365–366.
- Шаповалова, М. С., Рубанова, Г. Л. та Моторний, В. А., 1982. *Історія зарубіжної літератури. Середні віки та Відродження*. Львів: Вища школа. 440 с.
- Völker M. До ювілею проф. В. А. Моторного. В: *Volodymyr Motornyy*. Л. М., Paniv, уклад. Lviv: ЛДУ ім. Івана Франка, с.19–21.

References

- Brylynska, N. Y., 2014. To 85 anniversary of Motornyi Volodymyr Andriyovych. *Problems of Slavonic Studies*, 63, pp.245–246. (In Ukrainian)
- Czechs in Galicia: Biographical Reference*. O., Drbal, M., Kril, A., Motornyi, V., Motornyi, J. and Topinka, compl. Lviv: Tsentr Yevropy, 1998. 120 pp. (In Ukrainian)
- Denysyuk, I. O., 1999. Prominent Slavist and a heartfelt person In: *Volodymyr Motornyi*. L. M., Paniv, comp. Lviv: Lviv State university of Ivan Franko, pp.6–12. (In Ukrainian)
- Foreign Bulgarian studies in the twentieth century*, 2008. A. Miltenova, edit. Sofia: Marin Drinov, pp.365–366. (In Bulgarian)
- Holberh, M. Y., 1999. Two directions of activity of scientist. In: *Volodymyr Motornyi*. L. M., Paniv, comp. Lviv: Lviv State university of Ivan Franko, pp.13–18. (In Ukrainian)
- Lazor, O. Y., 1999. Word about the teacher. In: *Volodymyr Motornyi*. L. M., Paniv, comp. Lviv: Lviv State university of Ivan Franko, pp.24–25. (In Ukrainian)
- Luchuk, I., 2015. *In memory of professor Motornyi Volodymyr*. [Electronic resource]. Available : <https://zbruc.eu/node/38958> [Accessed October 30, 2020] (In Ukrainian)
- Lusatian Serbs. Manual on Ethnography*. V., Motornyi and D., Scholtze, edit. Lviv: Misioner, 1997. 268 pp. (In Ukrainian)
- Motornyi, V. A., 2004. *In the world of Slavonic literatures: Studies. Researches. Reviews*. Lviv, 238 pp. (In Ukrainian)
- Motornyi, V., 1980. *I cast my voice for revolution (T. Svatopluk's creative works and some issues of socialist realism)*. Lviv: Vyshcha shkola, 1980. 140 pp. (In Russian)
- Motornyi, A.V. and Motornyi, O. A., 2019. Volodymyr Motornyi's Sorabistic Studies. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy"* series "Philology", 8 (76), December. Ostroh: Publishing house NaUOA, pp.32–35. (In Ukrainian)
- Motornyi, V. A. and Trofymovych, K. K., 1970. *Essays on the history of Serbo-Lusatian literature*. Lviv. 96 pp. (In Ukrainian)
- Movchanyuk, H., 2004. On the 75 anniversary of birth of Volodymyr Motornyi. *Problems of Slavonic Studies*, 54, pp. 255–258. (In Ukrainian)
- Oral memories about Volodymyr Motornyi*.
- Shapovalova, M. S., Rubanova H. L. and Motornyi, V. A., 1982. *History of foreign literature. The Middle Ages and Renaissance*. Lviv: Higher School. 440 pp. (In Ukrainian)
- Stoichkova, L., 2019. *Memories. Conference report*. (In Bulgarian)
- Völker M. To anniversary of Motornyi Volodymyr Andriiovych, In: *Volodymyr Motornyi*. L. M. Paniv, compiler. Lviv: Lviv state university of Ivan Franko, pp.19–21. (In Ukrainian)
- Volodymyr Motornyi, 1999. L. M. Paniv, compiler. Lviv: Lviv state university of Ivan Franko. (In Ukrainian)

VOLODYMYR ANDRIYOVYCH MOTORNYI: STOKES TO THE PORTRAIT OF THE TEACHER

Alla TATARENKO, Olga SOROKA

*The Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytets'ka Str., Lviv, 79000
Ilarion Svencickiy Department of Slavonic Philology
e-mail: alla.tatarenko@lnu.edu.ua
olga.soroka@lnu.edu.ua*

Abstract

Background: Volodymyr Andriyovych Motorny (1929–2015) is an outstanding Ukrainian Slavist, literary critic, culturologist, university lecturer, translator, diplomat, public figure. The scientific and pedagogical activity of the professor of the Department of Slavonic Philology at the Ivan Franko National University of Lviv is well known in the Slavic world. One of the most prominent representatives of Lviv Slavic studies, an active organiser of science, Professor Volodymyr Motorny was a famous representative of Bohemistics. Along with Professor Kostiantyn Trofymovych, he launched the Ukrainian scientific school of Sorbian studies, actively studied and popularised the literature and culture of various Slavic nations. One can hardly overestimate his contribution to the development of Ukrainian science being a talented teacher who educated many generations of young Slavists, was a co-organiser of the Lviv International Slavic Colloquia, as well as numerous scientific and cultural events. Despite the existence of articles and reviews dedicated to Volodymyr Motorny, the figure of the Professor deserves more detailed coverage and promotion of his creative heritage.

Purpose: The article aims to introduce readers to a sort of the portrait of Professor Motorny as a teacher and scholar; and given the scale of the scholar and the breadth of his interests, the authors have chosen the path of presentation of just a few aspects of his work. A special place is given to the combination of objective and subjective presentation of the Professor: the facts of the biography of the scholar are supplemented by the memories of the colleagues and students.

Results: The article outlines the basic touches to the portrait of Professor Volodymyr Andriyovych Motorny, a remarkable Ukrainian scholar, one of the most prominent representatives of Lviv Slavic studies. The key dates of the biography are given, the main directions of scientific, pedagogical, and creative activity of the Slavist are analysed. Memoirs of the colleagues – well-known scholars, former students and followers of the Professor – are an important element of the article. The article is currently the most complete and comprehensive presentation of the figure of the outstanding Ukrainian scholar, educator, organiser of science, intellectual and Teacher.

Key words: Volodymyr Andriyovych Motorny, Slavic studies, literary studies, bohemian studies, sorabistics, pedagogical activity.